

Strategija hrvatskog knjižničarstva 2015.-2020. — pogled iznutra

Gorana Tuškan Mihočić

Gradska knjižnica Rijeka
gorana.tuskan-mihocic@gkri.hr

Strategija, preciznije strateško planiranje posljednjih godina sveprisutan je u našem prostoru javnog komuniciranja, ne više vezano samo uz poslovni sektor već i uz javni i civilni sektor, uključujući i kulturu. Tako u Ministarstvu kulture djeluje Služba za strateško planiranje i analitiku, kratkoročni Strateški plan Ministarstva kulture 2014.-2016. dostupan je na mrežnim stranicama te se ustanove i organizacije u kulturi potiču na donošenje strateških planova i kroz uvjete u pozivima za dodjelu javnih sredstava. Osvrnemo li se na strateško planiranje u knjižničarstvu, moramo spomenuti dva neuspjela pokušaja donošenja strategije razvoja narodnih knjižnica — jedan iz 2005. godine, koji je prihvaćen na Hrvatskom knjižničnom vijeću međutim nikada nije službeno prihvaćen od strane Ministarstva kulture, a što je nužno za provedbu, te drugi iz 2013. godine koji je predložen HKV-u, međutim odustalo se od donošenja zasebne stra-

tegije za narodne knjižnice. Oba slučaja pokazuju kako knjižničarska zajednica jasno vidi potrebu za strateškim planiranjem i zna odrediti ciljeve i prioritete razvoja struke, međutim nema potporu donositelja političkih odluka na tom putu.

Što je zapravo strateški plan? Definicija je mnogo, no ukratko radi se o usmjeravanju organizacije prema budućnosti, postavljanju ciljeva, definiranju prioriteta, pozicioniranju organizacije unutar okruženja u kojemu djeluje.¹ Kada govorimo o strateškom promišljanju razvoja cijele djelatnosti onda je važno predvidjeti i zacrtati smjer u kojem će struka ići u idućem razdoblju te planirati kreiranje odgovarajućih politika koje će omogućiti ostvarivanje planiranih ciljeva. Stoga je strateški plan izuzetno važan za razvoj knjižnica, kako bi se prema postavljenim prioritetima moglo raditi na potrebnim političkim i zakonodavnim izmjenama u cilju ostvarenja razvojnih prioriteta. Hrvatsko knjižnično vijeće na čelu s predsjednicom prof. dr. sc. Tatjanom Aparac Jelušić postavilo je pred sebe izuzetno ambiciozan plan revidiranja zakonskih i podzakonskih dokumenata za knjižničnu djelatnost, sa strategijom kao preduvjetom za ostale zadaće.

Tako je u listopadu 2013. godine ministrica kulture Andrea Zlatar Violić imenovala članove četiri radne skupine: za izradu nacрта strategije razvoja hrvatskog knjižničarstva do 2020. g., za pripremu zakona o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti, za obvezni primjerak te za izradu pravilnika o stručnim zvanjima i napredovanju u knjižničarskoj struci. Osobno sam

¹ Prema: Schulz Vugrin, Z.; Forčić, G.: Strateško planiranje: put ka održivosti neprofitnih organizacija. Rijeka: Smart, 2010., str. 18-19.

sudjelovala u radu radne skupine za izradu nacrtu strategije hrvatskog knjižničarstva do 2020. te u ovom članku želim prenijeti glavne naglaske iz rada navedene radne skupine. U radnu skupinu bio je imenovan po jedan član (tj. članica) iz pojedinih vrsta knjižnica, odgovornost je članova da zastupaju interese svojih knjižnica bila golema. Radna skupina radila je u sastavu: Tea Grujić, viša knjižničarka u Sveučilišnoj knjižnici u Puli i članica HKV-a, predstavnik sveučilišnih knjižnica, Zagorka Majstorović, knjižničarska savjetnica u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, predstavnik specijalnih knjižnica, Vanja Jurilj, dipl. knjižničarka u OŠ Antuna Mihanovića u Zagrebu, predstavnik školskih knjižnica, Stjepka Leščić, dipl. knjižničarka na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu, predstavnik visokoškolskih knjižnica te Gorana Tuškan Mihočić, dipl. knjižničarka u Gradskoj knjižnici Rijeka, predstavnik narodnih knjižnica.

Radna skupina započela je s radom na daljinu odmah po imenovanju, a prvi susret svih radnih skupina organiziran je sredinom studenoga 2013. u Zagrebu. Rad se nastavio tijekom idućih nekoliko mjeseci te je konačan Nacrt strategije hrvatskog knjižničarstva 2015.-2020. dovršen u ožujku 2014. te objavljen za javnu raspravu početkom travnja 2014. Od samog početka rada iskristalizirao se jedan od glavnih problema hrvatskog knjižničarstva: strategija se radi u okviru Ministarstva kulture, iako Ministarstvo kulture u ingerenciji ima tek neke vrste knjižnica (narodne, dio specijalnih u kulturnim ustanovama, djelomično NSK), dok su brojne knjižnice u ingerenciji Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta (sveučilišne, visoko-

školske, školske). Jasno je da je izgradnja sustava i politika nemoguća bez konsenzusa i suradnje dvaju ministarstava prema zajedničkom cilju.

Cilj radne skupine bio je usmjeriti razvoj svih vrsta knjižnica u Hrvatskoj prema ciljevima koji trebaju biti dovoljno općeniti i sveobuhvatni kako bi mogli biti primjereni svima. Vodile su se rasprave, branili stavovi, brusila terminologija. U konačnici, iskristalizirala su se četiri cilja unutar kojih su predložene konkretnije mjere i aktivnosti te u zasebnoj tablici, koja nažalost nije bila ponuđena na javnu raspravu, i pokazatelji za praćenje provedbe.

Prvi cilj odnosi se na razvoj inovativnih knjižničnih usluga te obuhvaća tri mjere: unapređivati slobodan pristup informacijskim izvorima, unapređivati korištenje knjižničnih usluga u digitalnom okruženju, kontinuirano osposobljavati korisnike za korištenje svih vrsta izvora. Osobito važnom smatram prvu mjeru — unapređivati slobodan pristup informacijskim izvorima jer je unutar te mjere predviđeno besplatno korištenje osnovnih knjižničnih usluga u svim vrstama knjižnica za sve građane Hrvatske, uz predviđenu prilagodbu zakonskih rješenja kako bi osnivači knjižnica imali obvezu financijski osigurati besplatno pružanje usluga. Ujedno, pretpostavljam da će ovu mjeru biti najteže konkretno provesti, s obzirom da uključuje čitav niz procesa i institucija koje bi je trebale realizirati, kao i vrlo jasne financijske obveze. No, nesumnjivo, bio bi to prijelomni korak za položaj knjižnica u zajednicama u kojima djeluju i do punog bi izražaja došle stvarne potrebe građana za knjižničnim uslugama.

U drugom cilju jasno se izrazila potreba za izgradnjom jedinstvenog knjižničnog sustava koji premošćuje administrativne podjele i neprohodnost između nadležnosti pojedinih ministarstava, osnivača, teritorijalnih jedinica, korištenih integriranih sustava i sl. Kroz pet mjera određene su glavne zadaće unutar ovog cilja: prikladnim zakonskim i podzakonskim rješenjima redefinirati funkcionalno i teritorijalno povezivanje knjižnica u nacionalnom knjižničnom sustavu i podsustavima, uz osigurano financiranje sastavnica sustava, funkcionalno povezati izvore i usluge u nacionalnom knjižničnom sustavu, koordinirati nacionalni knjižnični sustav i podsustave u svrhu racionalnog poslovanja, unaprijediti upravljanje knjižničnim kulturnim dobrom te uspostaviti jedinstveni sustav u praćenju kvalitete knjižničnih usluga. Ovaj cilj s predloženim mjerama odnosi se na brojne aspekte knjižničnog poslovanja sa svrhom povećanja učinkovitosti, racionalnog raspolaganja resursima te naposljetku i vrednovanja usluga.

Treći cilj odnosi se na potrebu osiguranja ravnomjernih infrastrukturnih pretpostavki za obavljanje knjižnične djelatnosti, i gotovo je doslovno prenesen iz Strategije razvoja narodnih knjižnica predložene HKV-u 2013. godini. Smatrali smo važnim naglasiti potrebu za poštivanjem standarda za pojedine vrste knjižnica te ostvarivanje ne samo minimalnih već optimalnih pretpostavki za pružanje knjižničnih usluga. Infrastrukturu pored prostora i opreme čine legislativna osnova, stručni djelatnici, knjižnična građa i informacijska infrastruktura, a jedna od mjera posebno je usmjerena osiguranju tehničke i telekomunikacijske infrastrukture. Ako bismo preveli predloženo u naše prozaične dnevne situacije: u 21. stoljeću doista

je nužno da se knjižnice prestanu boriti sa smještajem u 50 m², s nefunkcionalnim starim računalima, sporim internetom, prokišnjavanjem krova, nametanjem nestručnog kadra, nepostojanjem budžeta za nabavu građe itd. Naravno, ovaj cilj postavlja velike zahtjeve pred nadležna ministarstva i osnivače knjižnica.

U posljednjem, četvrtom cilju pozabavili smo se samima sobom, tj. knjižničarskom strukom, držeći da je svaki napredak struke nemoguć bez kvalificiranog stručnog kadra. Potrebno je utvrditi kompetencijski okvir stručnih znanja i vještina u knjižničarstvu te su za realizaciju tog cilja predložene sljedeće mjere: poticati i pratiti prijedloge i izvođenje programa u polju informacijskih i komunikacijskih znanosti, provoditi cjeloživotnu izobrazbu knjižničnih djelatnika usklađenu sa suvremenim potrebama rada u knjižnici, poticati istraživački rad u knjižnicama, uspostaviti protok informacija i znanja u sustavu.

U javnoj raspravi pristiglo je tek nekoliko komentara na tekst Nacrta strategije, te su neke sugestije uvažene i u svibnju je formuliran finalni tekst Nacrta koji je i usvojen na Hrvatskom knjižničnom vijeću. No, Strategija u ovom trenutku ima neizvjesnu sudbinu, poput nekih prethodnih pokušaja — naime, pred Hrvatskim knjižničnim vijećem još je dug put kako bi sva nadležna tijela prihvatila Strategiju, osobito obveze koje se odnose na financiranje i izmjene zakonodavnog okvira. Tek kada budemo imali politički konsenzus i potporu Strategiji moći ćemo navedene ciljeve prevesti u operativne planove i osigurati njihovu realizaciju. U suprotnome, imat ćemo mrtvo slovo na papiru — zbirku želja i promišljanja razvoja

struke. Nadajmo se pozitivnom ishodu — ne samo radi nas koji svakodnevno živimo ovu struku, već zbog građana kojima su knjižnične usluge sve potrebnije.

